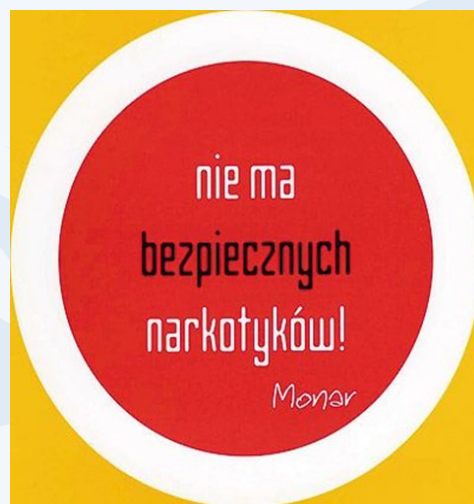
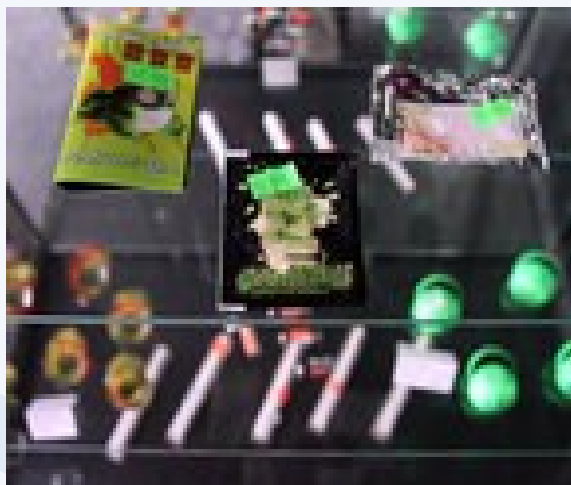

Psychospołeczne determinanty używania substancji psychoaktywnych, w tym tzw. „dopalaczy”

Dr Anna Siudem

Dopalacze - nowe narkotyki (ang. Smarts, legal highs, herbat highs, boosters)?

Dopalacze" - terminem tym potocznie określa się grupę różnych substancji lub ich mieszanek o rzekomym lub faktycznym działaniu psychoaktywnym pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, które nie znajdują się w wykazie substancji kontrolowanych przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Nowe narkotyki

- Nowe substancje psychoaktywne pojawiające się na rynku są substancjami mało zbadanymi a ocena zagrożeń z nimi związanych jest złożona i trudna.
- Nie sposób od razu określić krótkotrwałych i długotrwałych efektów używania tych substancji.
- Kluczowa w całej sprawie związanej z dopalaczami jest kwestia ryzyka związanego z tymi substancjami oraz procedur postępowania w celu zapewnienia bezpieczeństwa użytkownikom takich produktów.
- Istotne jest stworzenie koncepcji systemowego kontrolowania prawnego, które pozwoli na skuteczne i racjonalne minimalizowanie ryzyka związanego z nowymi substancjami.

Narkotyki jako problem społeczny

Postmodernizm:

- zakwestionowanie uniwersalności rozumu
- odrzucenie idei prawdy i obiektywności
- odrzucenie idei jedności
- absolutyzacja pluralizmu, tolerancji i chaosu

Kultura konsumpcji:

- „co nie jest zakazane jest dozwolone” reguła leżąca u podłoża działania twórców nowych narkotyków (np. Aleksander Szulgin, szalony profesor chemii, prognozuje, że wiek XXI będzie erą narkotyków syntetycznych),
- holenderska koncepcja „miękkich narkotyków”,
- konwencja praw człowieka i obywatela
- swoboda osobistego wyboru.

Za główną przyczynę sięgania po dopalacze i narkotyki uznaje się:

- zaburzone więzi emocjonalne w rodzinie,
- nudę,
- ciekawość, chęć spróbowania jak działa,
- przeżycie nieznanego doświadczenia,
- ucieczka od problemów,
- naśladownictwo,
- wpływ grupy rówieśniczej

Uwarunkowania zażywania narkotyków i substancji podobnych

Uwarunkowania mikrostrukturalne:

- Środowisko sąsiedzkie
- Środowisko rówieśnicze
- Środowisko szkolne
- Środowisko pracy
- Dostępność narkotyków
(substancji działających podobnie)

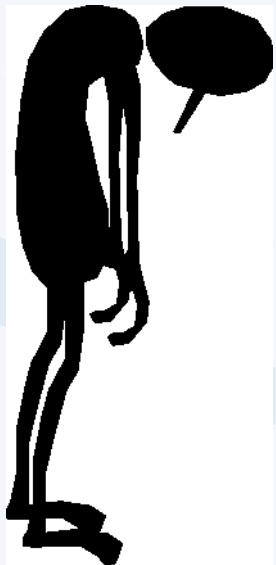
Uwarunkowania indywidualne – personalne:

- Niedojrzałość emocjonalna,
- Niska samoocena,
- Brak odporności na stres i problemy,
- Zbyt mała wiedza, negatywne przekonania,
- Niskie kompetencje interpersonalne,

Czynniki ryzyka - cechy zwiększające prawdopodobieństwo używania środków odurzających

- Prawdopodobieństwo jest tym większe, im więcej jest czynników ryzyka, im bardziej są one szkodliwe oraz im dłużej trwa ich działanie.
- W sferze psychologicznej czynników ryzyka, największą rolę odgrywają cechy indywidualne:
 - Nadmierna nieśmiałość,
 - Wrażliwość,
 - Chroniczne napięcie i niepokój,
 - Niską samoocenę,
 - Brak odporności na stres i problemy,

Czynniki ryzyka- sfera społeczna, głównie rodzinna:

1. Brak wyraźnego i konsekwentnego systemu wychowawczego, brak czytelnych granic i norm,
2. Zaburzenia procesu wychowania (brak wzorów pozytywnych, brak więzi z rodzicami, zaburzenia komunikacji rodzice – dziecko,),
3. Brak lub wadliwe kompetencje wychowawcze rodziców (niewydolność wychowawcza), brak reguł postępowania, niekonsekwencja, brak rygorów i kontroli lub bardzo surowa dyscyplina, nadopiekuńczość,
4. Brak lub osłabienie więzi emocjonalnej z rodziną, złe relacje pomiędzy rodzicami i dziećmi,
5. Zaburzenia w pełnieniu ról ojca i matki, nieobecność ojca w domu (także psychiczna)
6. Patologie i zaburzenia życia rodzinnego (przemoc, alkoholizm, rozwody, przestępcze rodzinne środowisko, zaniedbania, porzucenia),
7. Tolerancja rodziców wobec używania przez dzieci alkoholu lub innych substancji odurzających,
8. Traумы, urazy, choroby somatyczne, choroby i zaburzenia psychiczne,
9. Przyzwolenie na uczestnictwo dziecka w sferach, do których nie jest ono przygotowane emocjonalnie.
10. Brak zaspokojenia podstawowych potrzeb: miłości, bezpieczeństwa, akceptacji i zrozumienia),

Okres dorastania

- Okres dorastania przynosi zwykle trudne problemy dla samych nastolatków, ich rodziców i całego otoczenia.
- Rola rodziców w tym okresie jest szczególnie trudna,.
- W Polsce inicjację narkotykową przechodzą mniej więcej trzynastolatki.
- W wieku piętnastu lat mają już dużą wiedzę na temat narkotyków.
- Kiedy młodzi ludzie sięgają po dopalacze dokładnie zdają sobie sprawę z powodów, dla których to robią.
- Mówią o potrzebie zaszpanowania, o ciekawości, dobrej zabawie, o dodaniu sobie odwagi.

Eksperymentowanie z używkami

	Ilość przebadanych osób- 686
Młodzież nieeksperymentująca z narkotykami i dopalaczami	594 (87%)
Młodzież eksperymentująca z narkotykami i dopalaczami	92 (13%)

Badania własne w latach 2012-2014 w grupie licealistów z dużego miasta (Warszawa) i małego miasta (poniżej 10 tys. mieszkańców)

Powody, dla których młodzi ludzie sięgają po środki psychoaktywne

Powody sięgania po narkotyki	Młodzież nie mająca kontaktu z narkotykami lub/i dopalaczami (594)	Młodzież mająca kontakt z narkotykami lub/i dopalaczami (92)
Pomagają w dobrej zabawie	24 (4%)	17 (18%)
Dodają śmiałości i pewności siebie	187 (31%)	40 (43%)
Poczucie, że jestem lepszy, mądrzejszy, zabawniejszy	1 (0%)	32 (35%)
Moda	161 (27%)	21 (23%)
Problemy w szkole	249 (42%)	92 (100%)
Problemy w domu	148 (25%)	73 (79%)
Ciekawość doznań	78 (13%)	11 (12%)
Chęć zaimponowania innym	112 (19%)	17 (18%)
Reakcja na nudę i samotność	72 (12%)	51 (55%)
Objaw buntu przeciwko rodzicom i ich wartościom	12 (2%)	2 (2%)
Przebywanie ze znajomymi mającymi kontakt z używkami	200 (34%)	50 (54%)
Inne	2 (0%)	14 (15%)

Badania własne w latach 2012-2014

Czynniki ryzyka mające wpływ na zażywanie przez młodzież dopalaczy

Czynniki ryzyka	N= 686 (100%)
Nieprawidłowe relacje w rodzinie	221 (32%)
Niepowodzenia szkolne	341 (50%)
Choroba	5 (1%)
Przebywanie z osobami mającymi styczność z narkotykami	353 (51%)
Brak wzorców do naśladowania	45 (7%)
Rozpowszechnianie informacji w mediach	341 (48%)
Niewiele zajęć profilaktyczno-edukacyjnych odbywających się w placówkach szkolnych	99 (14%)
Inne	6 (1%)

Badania własne w latach 2012-2014

Postawy rodzicielskie

- **Pozytywne postawy rodzicielskie wobec dziecka sprzyjają prawidłowemu rozwojowi jego osobowości, a negatywne uniemożliwiają lub zniekształcają ten rozwój i mogą być przyczyną zwiększonej podatności np. na uzależnienia.**
- **Nieprawidłowe postawy rodzicielskie:** postawa odtrącająca dziecko, postawa unikania kontaktu z dzieckiem lub stwarzania pozorów kontaktu, postawa zbyt wymagająca, postawa nadmiernie chroniąca.
- **Prawidłowe postawy rodzicielskie:** dawanie dziecku rozumnej swobody, uznawanie praw dziecka, akceptacja dziecka, współdziałanie z dzieckiem

TYP POSTAWY - NEGATYWNE

ODTRĄCANIE DZIECKA:

- rodzice nie lubią dziecka, traktują je jak ciężar,
- nie okazują pozytywnych uczuć wobec niego,
- otwarcie krytykują dziecko i okazują mu dezaprobatę, nie dopuszczają go do głosu,
- nie wnikają w jego potrzeby,
- kierują nim poprzez nakazy i rozkazy,
- stosują liczne i surowe kary,
- brak jest w ich zachowaniu uznawania jakichkolwiek pozytywów dziecka.

© Can Stock Photo - csp0028266

CECHY ZACHOWANIA DZIECKA

- dziecko jest agresywne, nieposłuszne, kłótlive,
- może kłamać, kraść lub przejawiać inne zachowania aspołeczne (np. wzmożona agresywność, narkotyzowanie się),
- mogą występować u niego zahamowania rozwoju uczuć wyższych.

UNIKANIE KONTAKTU Z DZIECKIEM:

stosunek rodziców do dziecka ubogi w uczucia, a nawet obojętny, kontakt z dzieckiem luźny, nadmierna swoboda, rzekomy liberalizm, unikają i ograniczają kontakt z dzieckiem do minimum, nie dbają o dziecko i pozostawiają je bez opieki, są niekonsekwentni w stawianiu wymagań dziecku, nie angażują się w sprawy dziecka.

- dziecko jest niezdolne do nawiązywania trwałych więzi emocjonalnych i do obiektywnej oceny sytuacji,
- może czuć się prześladowane,
- jest uczuciowo niestale, zmienne w planach, nieufne, bojaźliwe.

STAWIANIE DZIECKU NADMIERNYCH WYMAGAŃ:

- rodzice stawiają dziecku wygórowane wymagania, dziecko jest ciągle pod presją, by dorównać wzorowi,
- narzucają dziecku autorytet i rządzą nim,
- nie przyznają mu prawa do samodzielności,
- ograniczają swobodę dziecka i jego aktywność,
- są przesadnie nastawieni na osiągnięcia dziecka, krytykują jego poczynania,
- nie uznają praw dziecka i nie szanują jego indywidualności.

- dziecko jest niepewne, lękliwe, przewrażliwione, uległe,
- brak mu wiary we własne siły,
- ma trudności w szkole, w przystosowaniu społecznym.

NADMIERNA OCHRONA:

- podejście rodziców do dziecka jest bezkrytyczne, przekładają jego dobro ponad wszystko inne,
- traktują dziecko jako wzór doskonałości,
- otaczają je przesadną opieką i pociągają mu,
- nie doceniają możliwości dziecka, rozwiązują za niego trudności,
- ograniczają jego swobodę, izolują społecznie,
- przedstawiają mu otaczający świat jako zagrażający,
- zachęcają do jednostronnego rozwoju umiejętności (np. tylko umysłowych).

- dziecko jest zależne (np. od matki), bierne, brak mu inicjatywy,
- jest uступliwe lub nadmiernie pewne siebie (dzieci rozpieszczane),
- jest zuchwał, zarozumiał, egoistyczne wobec rodziców,
- może ich tyranizować,
- ma w stosunku do nich wygórowane wymagania,
- jest nieprzystosowane społecznie.

Wnioski końcowe

- Z wielu badań wynika, że zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży **to przede wszystkim efekt negatywnych postaw wychowawczych rodziców oraz popełnianych przez rodziców błędów wychowawczych.**
- **Stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych** np.: surowe lub zbyt liberalne traktowanie dzieci, niezgodne współzycie rodziców, obojętność rodziców wobec dziecka, nadawanie życiu rodzinnemu zbyt szybkiego - „nerwowego” tempa, okazywanie dziecku uczuć negatywnych może prowadzić do powstawania nadmiernej pobudliwości nerwowej, co może znaleźć ujście w używaniu np. środków psychoaktywnych.
- **Znacznie częściej dzieci przejawiające zachowania patologiczne wzdostają w niewłaściwej atmosferze rodzinnej,** stworzonej przez: powtarzanie stałych napięć i konfliktów, chłód uczuciowy lub nadopiekuńczość oraz nadmierną czułość rodziców.

Wnioski końcowe

- **Brak konsekwencji w postępowaniu wychowawczym rodziców** połączony z takimi cechami ich osobowości, jak: niecierpliwość, pobudliwość, brak opanowania oraz brutalność w zachowaniu, przejawiające się w stosowaniu licznych kar cielesnych – to osłabia więź uczuciową z dzieckiem.
- Tak traktowany młody człowiek ma poczucie osamotnienia, lęku, frustracji, czuje się pokrzywdzony, co z kolei może potęgować jego agresywne zachowanie oraz chęć rozładowania napięcia poprzez używanie środków psychoaktywnych czy agresji.

Dziękuję za uwagę !!!

Anna Siudem

E-mail: poczta@asiudem.pl

www.asiudem.pl

Tel: 604 26 17 40

www.towarzystwo-kuznia.lublin.pl